Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 27 februari 2014*

”Begäran om förhandsavgörande — Konsumentkreditavtal — Oskäliga avtalsvillkor — Direktiv 93/13/EEG — Verkställighet av en skiljedom — Interventionsansökan i ett mål om verkställighet — Konsumentskyddsförening — Nationell lagstiftning som inte medger en sådan intervention — Medlemsstaternas processuella autonomi”

I mål C-470/12,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Okresný súd Svidník (Slovakien) genom beslut av den 31 augusti 2012, som inkom till domstolen den 19 oktober 2012, i målet

Pohotovosť s. r. o.

mot

Miroslav Vašuta,

ytterligare deltagare i rättegången:

Združenie na ochranu občana spotrebiteľa HOOS,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Ilešič samt domarna C.G. Fernlund, A. Ó Caoimh, C. Toader (referent) och E. Jarašiūnas,

generaladvokat: N. Wahl,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Pohotovosť s. r. o., genom J. Fuchs, konateľ spoločnosti,

— Združenie na ochranu občana spotrebiteľa HOOS, genom I. Šafranko, advokát,

— Slovakiens regering, genom B. Ricziová, i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: slovakiska.

— Tysklands regering, genom T. Henze och J. Kemper, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom M. van Beek och A. Tokár, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 12 december 2013 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 6, 7 och 8 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169) jämförda med artiklarna 38 och 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Pohotovosť s. r. o. (nedan kallat Pohotovosť) och Miroslav Vašuta angående verkställighet av en skiljedom enligt vilken Miroslav Vašuta ska återbetala olika belopp i samband med ett konsumentkreditavtal.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 Artikel 3.1 i direktiv 93/13 har följande lydelse:

”Ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling skall anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.”

4 I artikel 6.1 i direktiv 93/13 anges följande:

”Medlemsstaterna skall föreskriva att oskäliga villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten och att avtalet skall förbli bindande för parterna på samma grunder, om det kan bestå utan de oskäliga villkoren.”

5 I artikel 7 i direktiv 93/13 föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna skall se till att det i konsumenternas och konkurrenternas intresse finns lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäliga villkor i avtal som näringsidkare sluter med konsumenter.

2. De medel som avses i punkt 1 skall omfatta bestämmelser om att personer eller organisationer, som enligt nationell rätt har ett berättigat intresse att skydda konsumenter, får inleda ett ärende enligt nationell lagstiftning vid domstolar eller behöriga administrativa myndigheter, för att dessa skall avgöra om avtalsvillkor som utformats för allmänt bruk är oskäliga och använda lämpliga och effektiva medel för att förhindra framtida bruk av sådana villkor.

3. De rättsliga åtgärder som avses i punkt 2 får, med beaktande av nationella rättsregler, åtskilt eller gemensamt riktas mot flera sådana näringsidkare inom samma näringsområde eller dessas föreningar som använder eller rekommenderar användandet av samma allmänna avtalsvillkor eller liknande villkor.”

6 Artikel 8 i direktiv 93/13 har följande lydelse:

”Medlemsstaterna får, för att säkerställa en högre skyddsnivå för konsumenten på det område som omfattas av detta direktiv, anta eller behålla strängare bestämmelser som är förenliga med fördraget.”

Slovakisk rätt

7 I artikel 93 i civilprocesslagen, i den lydelse som är tillämplig på omständigheterna i det nationella målet (nedan kallad civilprocesslagen), föreskrivs följande:

”1) En person som har ett rättsligt intresse av utgången i målet får intervenera till stöd för kärandens eller svarandens yrkanden, såvida det inte rör sig om ett mål om äktenskapsskillnad, ett mål som avser ett äktenskaps giltighet eller som syftar till att fastställa huruvida ett äktenskap föreligger.

2) En juridisk person, vars verksamhet syftar till att skydda rättigheter enligt en särskild bestämmelse, får också intervenera till stöd för kärandens eller svarandens yrkanden.

3) Denna person intervenerar i målet på eget initiativ eller på en parts begäran som vidarebefordrats av domstolen. Domstolen får avgöra huruvida interventionen kan tillåtas först sedan en ansökan i detta avseende har inkommit.

4) I förfarandet har intervenienten samma rättigheter och skyldigheter som parterna. Intervenienten får emellertid endast föra talan i egen sak. Om denna talan strider mot den talan som förs av den part till stöd för vilken intervenienten har intervenerat, ska domstolen bedöma talan med hänsyn till samtliga omständigheter.”

8 I artikel 251.4 i civilprocesslagen föreskrivs följande:

”Verkställighet av avgöranden och verkställighetsförfarandet enligt särskilda bestämmelser ... regleras av bestämmelserna i de föregående delarna av denna lag, såvida det inte föreskrivs något annat i en särskild bestämmelse. Frågan ska dock alltid avgöras genom beslut.”

9 I artikel 37.1 och 37.3 i lagen om utsökning, i den lydelse som är tillämplig på omständigheterna i det nationella målet (nedan kallad lagen om utsökning), föreskrivs följande:

”1) Parter i förfarandet är borgenären och gäldenären. Andra personer får vara parter i förfarandet endast i den mån som detta medges i denna lag. När domstolen prövar frågan om ersättning för kostnaderna för verkställigheten är även befullmäktigad förrättningsman part i förfarandet.

…

3) Utsökning får ske mot annan än den som i beslutet anges vara gäldenär och till förmån för en annan person än den som i beslutet anges vara borgenär endast om det visas att de skyldigheter och rättigheter som följer av exekutionstiteln har överförts till denne i enlighet med artikel 41. När de omständigheter inträffar på grundval av vilka överföring eller subrogation av rättigheter och skyldigheter ska göras enligt exekutionstiteln är parterna i förfarandet skyldiga att utan dröjsmål meddela detta till exekutionsmyndigheten. Meddelandet ska åtföljas av en handling som utvisar överföringen eller subrogationen av rättigheter och skyldigheter. Exekutionsmyndigheten är skyldig att underrätta domstolen om ansökningar om ändring av partssammansättningen i förfarandet inom 14 dagar från den dag myndigheten fick kännedom om dessa omständigheter. Domstolen ska avgöra frågan genom beslut inom 60 dagar efter underrättelsen. Beslutet ska delges exekutionsmyndigheten, den gäldenär och borgenär som anges i exekutionstiteln samt den part till vilken rättigheten eller skyldigheten har överförts.”

10 Enligt artikel 25.1 och 25.2 i lag nr 250/2007 om konsumentskydd får en förening, med avseende på konsumentskyddsområdet, inleda ett ärende vid en administrativ myndighet, väcka talan vid en domstol eller vara part i förfarandet om dess verksamhet huvudsakligen avser konsumentskyddsfrågor eller om den förts upp i förteckningen över personer som godkänts av Europeiska kommissionen. Detta påverkar inte domstolens rätt att i varje enskilt fall pröva huruvida denna person är behörig att inleda ett ärende. En förening kan även, med stöd av en fullmakt, företräda en konsument i förfaranden vid statliga organ som rör utövandet av konsumentens rättigheter, däribland ersättning för skada som orsakats genom åsidosättande av konsumentens rättigheter.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

11 Pohotovosť beviljade Miroslav Vašuta en konsumentkredit. Genom beslut av den 9 december 2010 ålade Stálý rozhodcovský súd (permanent skiljedomstol) Miroslav Vašuta att erlägga ett visst belopp till Pohotovosť.

12 Pohotovosť gav in en ansökan om verkställighet av den ovannämnda skiljedomen, som vunnit laga kraft och blivit verkställbar. Den 25 mars 2011 lämnade den förrättningsman som befullmäktigats av Pohotovosť in en ansökan till Okresný súd Svidník (distriktsdomstolen i Svidník) om verkställighet av skiljedomen. Denna ansökan avslogs genom beslut av den 29 juni 2011 i den del den avsåg indrivning av dröjsmålsränta och kostnader för indrivningen. Den ovannämnda domstolen biföll emellertid ansökan om verkställighet av samma skiljedom avseende andra fordringar.

13 Den 9 september 2011 ansökte Združenie na ochranu občana spotrebiteľa HOOS (konsumentskyddsföreningen HOOS) (nedan kallad Združenie HOOS) om att få intervenera i målet om verkställighet med stöd av artikel 93.2 i civilprocesslagen. Združenie HOOS åberopade att den befullmäktigade förrättningsmannen inte var opartisk och hävdade bland annat att denne tidigare hade stått i ett anställningsförhållande till Pohotovosť. Enligt praxis från Ústavný súd Slovenskej republiky (Republiken Slovakiens konstitutionsdomstol) är den omständigheten att förrättningsmannen varit anställd av Pohotovosť oförenlig med en förrättningsmans skyldighet att förhålla sig opartisk. Združenie HOOS begärde vidare att målet om verkställighet skulle vilandeförklaras i dess helhet.

14 I en inlaga av den 27 mars 2012 anförde Pohotovosť att Združenie HOOS interventionsansökan till den nationella domstolen inte kunde prövas, eftersom någon möjlighet till intervention inte uttryckligen föreskrevs i lagen om utsökning.

15 Genom beslut av den 24 maj 2012 avvisade Okresný súd Svidník ansökan från Združenie HOOS om att få intervenera i målet om verkställighet och avslog ansökan om vilandeförklaring.

16 Združenie HOOS ingav en begäran om omprövning av detta beslut den 18 juni 2012 och anförde att Miroslav Vašuta inte hade fått tillräckliga upplysningar. Združenie HOOS anförde vidare att Okresný súd Svidník inte på eget initiativ hade tillämpat tillräckliga skyddsregler avseende en oskälig skiljeklausul till förmån för Miroslav Vašuta och inte hade dragit några rättsliga slutsatser av att det saknades uppgifter om den effektiva räntan i konsumentkreditavtalet. Den ovannämnda domstolen hade vidare inte på ett korrekt sätt tillämpat den rättspraxis som följer bland annat av dom av den 6 oktober 2009 i mål C-40/08, Asturcom Telecomunicaciones (REG 2009, s. I-9579), och beslut av den 16 november 2010 i mål C-76/10, Pohotovosť (REU 2010, s. I-11557).

17 Det framgår av de skriftliga yttrandena att Najvyšší súd Slovenskej republiky (Slovakiens högsta domstol) i dom av den 10 oktober 2012 slog fast att en konsumentskyddsförening inte tillåts intervenera i ett mål om verkställighet mot en konsument, eftersom det inte är fråga om ett

förfarande i en tvist, utan om ett förfarande som syftar till verkställighet av ett slutgiltigt avgörande i huvudsaken, vilket är bindande för gäldenären. Ústavný súd Slovenskej republiky tillämpade ett liknande tillvägagångssätt i en dom av 15 januari 2013.

18 Den nationella domstolen anser att EU-domstolens tolkning av direktiv 93/13 kan vara avgörande för utgången i målet vid den nationella domstolen.

19 Under dessa omständigheter beslutade Okresný súd Svidník att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:

”1) Ska artiklarna 6.1, 7.1 och 8 i rådets direktiv 93/13 … jämförda med artiklarna 38 och 47 i [stadgan], tolkas så, att de utgör hinder för sådana nationella bestämmelser som artikel 37.1 och 37.3 i lagen om utsökning, enligt vilka konsumentskyddsföreningar inte får intervenera i mål om verkställighet?

2) För det fall att svaret på den första frågan är att nämnda bestämmelser inte strider mot [unions]rätten, ska då artikel 37.1 och 37.3 i lagen om utsökning tolkas så, att dessa bestämmelser inte utgör hinder för att en nationell domstol, med stöd av artiklarna 6.1, 7.1 och 8 [i det ovannämnda direktivet], tillåter en konsumentskyddsförening att intervenera i ett mål om verkställighet?”

Prövning av de yrkanden som Pohotovosť framställt sedan det muntliga förfarandet avslutades

20 Genom skrivelse av den 31 januari 2014 som inkom till domstolens kansli den 6 februari samma år begärde Pohotovosť, till följd av generaladvokatens förslag till avgörande som föredrogs den 12 december 2013, i första hand och med stöd av artikel 83 i domstolens rättegångsregler att det muntliga förfarandet skulle återupptas. Pohotovosť åberopade härvid att domstolen inte hade fått alla nödvändiga upplysningar, eftersom det hade framkommit en ny omständighet som var sådan att den kunde vara avgörande för domstolens beslut. I övrigt begärde Pohotovosť att domstolen, i samband med förevarande begäran om förhandsavgörande, skulle höra en part i ett tvistemål som pågick vid Okresný súd Bardejov (distriktsdomstolen i Bardejov) och för vars räkning Združenie HOOS, enligt Pohotovosť, hade väckt talan på grundval av rättsligt felaktiga grunder och argument.

21 Det ska för det första betonas att domstolen på eget initiativ eller på förslag av generaladvokaten, eller även på parternas begäran, kan återuppta det muntliga förfarandet i enlighet med artikel 83 i rättegångsreglerna, om den anser att den inte har tillräcklig kännedom om omständigheterna i målet eller om detsamma ska avgöras på grundval av ett argument som inte har kunnat avhandlas mellan parterna (dom av den 12 december 2013 i mål C-361/12, Carratù, punkt 18 och där angiven rättspraxis).

22 Det är för det andra enligt artikel 252 andra stycket FEUF generaladvokaternas roll att offentligt och fullständigt opartiskt och oavhängigt lägga fram motiverade yttranden i ärenden som enligt stadgan för Europeiska unionens domstol kräver deras deltagande. Vid fullgörandet av detta uppdrag får generaladvokaten i förekommande fall bedöma en begäran om förhandsavgörande genom att placera den i ett större sammanhang än det som strikt har avgränsats av den hänskjutande domstolen eller av parterna i målet vid den domstolen. Eftersom domstolen inte är bunden av generaladvokatens förslag till avgörande eller av motiveringen till detta förslag, är det inte absolut nödvändigt att, i enlighet med artikel 83 i rättegångsreglerna, återuppta det muntliga förfarandet varje gång generaladvokaten lyfter fram en rättslig frågeställning som parterna inte har yttrat sig över (domen i det ovannämnda målet Carratù, punkt 19 och där angiven rättspraxis).

23 I förevarande fall krävs det inte att begäran om förhandsavgörande avgörs med stöd av argument som inte har kunnat avhandlas mellan parterna. Beträffande Pohotovosťs begäran att domstolen i förevarande förfarande ska höra en person som är part i ett förfarande vid en annan nationell domstol än den hänskjutande domstolen, erinrar domstolen om att förfarandet enligt artikel 267 FEUF är ett samarbete mellan den nationella domstolen och unionsdomstolen samt att parterna i tvisten vid den nationella domstolen, såsom framgår av artikel 97.1 i rättegångsreglerna, är de som den hänskjutande domstolen anger i enlighet med de nationella processbestämmelserna. I förevarande mål har den nationella domstolen emellertid inte angett att den aktuella personen är part i tvisten vid den nationella domstolen (se, för ett liknande resonemang, beslut av domstolens ordförande av den 23 mars 2007 i mål C-368/06, Cedilac, REG 2007, s. I-12327, punkt 6).

24 Efter att ha hört generaladvokaten finner domstolen följaktligen att det saknas anledning att bifalla den begäran som framställts av Pohotovosť.

Huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till sakprövning

25 Pohotovosť har, i det skriftliga yttrande som bolaget ingett enligt artikel 23 andra stycket i stadgan för Europeiska unionens domstol, bland annat informerat domstolen om att det hade ingett en inlaga till den hänskjutande domstolen den 14 november 2012, i vilken det förklarade sig vilja återkalla sin ansökan om verkställighet i dess helhet och ansökte om att den nationella domstolen skulle avsluta förfarandet. Den nationella domstolen är skyldig att fatta ett avgörande avseende återkallelsen av bolagets talan och avsluta målet om verkställighet. Eftersom det inte längre föreligger någon tvist i det nationella målet, är EU-domstolen därmed i alla händelser skyldig att avvisa begäran om förhandsavgörande.

26 Med beaktande av den ovannämnda förklaringen att målet hade återkallats, uppmanade domstolen Okresný súd Svidník att ange huruvida den tvist i vilken denna domstol hade framställt sin begäran om förhandsavgörande fortfarande pågick och huruvida denna domstol i så fall fortfarande vidhöll sin begäran. Okresný súd Svidník svarade i skrivelser som inkom till domstolen den 8 juli och den 10 september 2013 att Pohotovosť den 27 december 2012 hade ingett en begäran om att målet om verkställighet av en lagakraftvunnen skiljedom skulle vilandeförklaras. Okresný súd Svidník angav dessutom att handlingarna i målet hädanefter fanns hos Krajsky súd v Prešove (regional domstol i Prešov), eftersom Pohotovosť till denna domstol hade överklagat beslutet att framställa en begäran om förhandsavgörande. Okresný súd Svidník angav emellertid att det nationella målet fortfarande pågick och att den därför vidhöll sin begäran om förhandsavgörande.

27 Domstolen erinrar i detta hänseende om att enligt fast rättspraxis presumeras nationella domstolars frågor om tolkningen av unionsrätten vara relevanta. Dessa frågor ställs mot bakgrund av omständigheter och tillämplig lagstiftning som den nationella domstolen på eget ansvar har fastställt och som det inte ankommer på EU-domstolen att pröva riktigheten av. En begäran från en nationell domstol kan bara avvisas av EU-domstolen om det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i målet vid den nationella domstolen eller då frågorna är hypotetiska eller då EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (se, för ett liknande resonemang, dom av den 7 juni 2007 i de förenade målen C-222/05-C-225/05, van der Weerd m.fl., REG 2007, s. I-4233, punkt 22 och där angiven rättspraxis).

28 Det framgår emellertid både av ordalydelsen och av systematiken i artikel 267 FEUF att förfarandet med förhandsavgörande förutsätter att ett mål faktiskt är anhängigt vid den nationella domstolen och att den nationella domstolen inom ramen för detta mål kommer att fatta ett beslut med beaktande av förhandsavgörandet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 juni 1995 i de förenade

målen C-422/93-C-424/93, Zabala Erasun m.fl., REG 1995, s. I-1567, punkt 28, av den 12 mars 1998 i mål C-314/96, Djabali, REG 1998, s. I-1149, punkt 18, och av den 20 januari 2005 i mål C-225/02, García Blanco, REG 2005, s. I-523, punkt 27).

29 Ordningen med att begära förhandsavgörande grundar sig nämligen på det behov som är knutet till den faktiska lösningen av en tvist och inte på utformningen av rådgivande yttranden i allmänna eller hypotetiska frågor (se dom av den 16 december 1981 i mål 244/80, Foglia, REG 1981, s. 3045, punkt 18, svensk specialutgåva, volym 6, s. 243, av den 25 mars 2004 i de förenade målen C-480/00-C-482/00, C-484/00, C-489/00-C-491/00 och C-497/00-C-499/00, Azienda Agricola Ettore Ribaldi m.fl., REG 2004, s. I-2943, punkt 72, och domen i det ovannämnda målet García Blanco, punkt 28).

30 I förevarande mål angav den hänskjutande domstolen, på fråga från domstolen, att det mål som anhängiggjorts vid den fortfarande pågick. Det förfarande som har införts genom artikel 267 FEUF utgör ett medel för samarbete mellan EU-domstolen och de nationella domstolarna genom vilket EU-domstolen tillhandahåller de nationella domstolarna de uppgifter om tolkningen av unionsrätten som de behöver för att kunna avgöra de mål som de har att pröva (se, bland annat, dom av den 16 juli 1992 i mål C-83/91, Meilicke, REG 1992, s. I-4871, svensk specialutgåva, volym 13, s. I-105, punkt 22, och av den 24 mars 2009 i mål C-445/06, Danske Slagterier, REG 2009, s. I-2119, punkt 65). En sådan uppgift från en nationell domstol är bindande för EU-domstolen och kan i princip inte ifrågasättas av parterna i målet vid den nationella domstolen.

31 Beträffande det förhållandet att beslutet om hänskjutande har överklagats erinrar domstolen om att det enligt artikel 267 FEUF är endast den domstol som har beslutat att begära förhandsavgörande som är ansvarig för bedömningen av huruvida begäran om förhandsavgörande är relevant och nödvändig. Detta gäller med förbehåll för den begränsade prövning som domstolen företar i enlighet med den rättspraxis som domstolen har erinrat om ovan i punkt 27. Det ankommer således på den hänskjutande domstolen att beakta följderna av ett avgörande som meddelas efter ett överklagande av beslutet att begära förhandsavgörande och, i synnerhet, att avgöra om dess begäran om förhandsavgörande ska vidhållas, om den ska ändras eller om den ska återkallas (se dom av den 16 december 2008 i mål C-210/06, Cartesio, REG 2008, s. I-9641, punkt 96).

32 I ett sådant fall som i målet vid den nationella domstolen ska domstolen, även här i klarhetens och rättssäkerhetens intresse, hålla sig till beslutet att begära förhandsavgörande, vilket måste ges verkan så länge det inte har upphävts eller ändrats av den domstol som har fattat det, eftersom det endast är denna sistnämnda domstol som kan besluta om ett upphävande eller en ändring (se domen i det ovannämnda målet Cartesio, punkt 97).

33 Det är endast om appellationsdomstolen – i enlighet med tillämpliga nationella processrättsliga bestämmelser – beslutar att upphäva den hänskjutande domstolens beslut att inte beakta att sökanden i målet vid den domstolen har återkallat sin ansökan och förordnar att den hänskjutande domstolens begäran om förhandsavgörande ska återkallas, som EU-domstolen i konsekvens med ett sådant beslut kan avskriva målet efter att i förekommande fall ha inhämtat den hänskjutande domstolens yttrande (se, för ett liknande resonemang, beslut av domstolens ordförande av den 25 september 2013 i mål C-564/12, BNP Paribas Personal Finance och Facet, punkterna 1–5).

34 I förevarande mål har emellertid vare sig den hänskjutande domstolen eller någon annan domstol lämnat EU-domstolen upplysningar i den mening som avses i artikel 267 FEUF om att Krajsky súd v Prešove skulle ha fattat ett sådant beslut.

35 Av det anförda följer att den nationella domstolens frågor ska besvaras.

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

36 Genom den första frågan vill den nationella domstolen i huvudsak få klarhet i huruvida direktiv 93/13, särskilt artiklarna 6.1, 7.1 och 8, jämförda med artiklarna 38 och 47 i stadgan, ska tolkas så, att det utgör hinder för nationell lagstiftning enligt vilken det inte är tillåtet för en konsumentskyddsförening att intervenera till stöd för en konsument i ett mål om verkställighet som inletts mot denne med avseende på en lagakraftvunnen skiljedom.

37 Det framgår av beslutet om hänskjutande att Združenie HOOS vid den nationella domstolen ville intervenera i det mål om verkställighet som Pohotovosť inlett mot Miroslav Vašuta, bland annat eftersom denna förening ansåg att Okresný súd Svidník, genom att besluta att endast förordna om uppskov med målet om verkställighet av skiljedomen för en del av fordran och tillåta verkställigheten i övrigt, inte på eget initiativ hade gett konsumenten ett tillräckligt skydd mot en oskälig skiljeklausul och inte hade tagit hänsyn till de rättsliga följderna av att det saknades uppgifter om den effektiva räntan i konsumentkreditavtalet. Det sistnämnda beslutet överensstämmer inte med domstolens praxis i bland annat beslutet i det ovannämnda målet Pohotovosť.

38 Enligt artikel 93.2 i civilprocesslagen kan en konsumentskyddsförening tillåtas att intervenera i en tvist om de materiella grunderna med avseende på en konsument. När det däremot är fråga om mål om verkställighet avseende en konsument får en sådan förening, oavsett om det är fråga om verkställighet av en dom som har avkunnats av en nationell domstol eller verkställighet av en lagakraftvunnen skiljedom såsom i förevarande mål, enligt lagen om utsökning och i enlighet med praxis från Najvyšší súd Slovenskej republiky och Ústavný súd Slovenskej republiky, inte tillåtas att intervenera.

39 Enligt fast rättspraxis grundar sig det skyddssystem som införts genom direktiv 93/13 på tanken att konsumenten befinner sig i underläge i förhållande till näringsidkaren i fråga om såväl förhandlingsposition som informationsnivå, vilket medför att konsumenten godkänner villkor som näringsidkaren har utformat i förväg, utan att kunna påverka villkorens innehåll (dom av den 27 juni 2000 i de förenade målen C-240/98-C-244/98, Océano Grupo Editorial och Salvat Editores, REG 2000, s. I-4941, punkt 25, av den 26 oktober 2006 i mål C-168/05, Mostaza Claro, REG 2006, s. I-10421, punkt 25, och beslutet i det ovannämnda målet Pohotovosť, punkt 37).

40 Domstolen har även upprepade gånger understrukit att, för att säkerställa det skydd som eftersträvas med direktiv 93/13, kan den ojämlika situationen mellan konsumenten och näringsidkaren endast uppvägas av ett faktiskt ingripande från någon annan än de avtalsslutande parterna (domarna i de ovannämnda förenade målen Océano Grupo Editorial och Salvat Editores, punkt 27, och i de ovannämnda målen Mostaza Claro, punkt 26, och Asturcom Telecomunicaciones, punkt 31, samt beslutet i det ovannämnda målet Pohotovosť, punkt 39).

41 Den möjlighet som en nationell domstol har att på eget initiativ granska huruvida ett villkor är oskäligt utgör ett medel som är ägnat både att uppnå det resultat som har fastslagits i artikel 6 i direktivet – nämligen att förhindra att en konsument blir bunden av ett oskäligt avtalsvillkor – och att bidra till att förverkliga det mål som avses i artikel 7 i direktivet, eftersom en sådan granskning kan ha en avskräckande verkan som leder till att näringsidkarna upphör att använda oskäliga villkor i konsumentavtal (dom av den 21 november 2002 i mål C-473/00, Cofidis, REG 2002, s. I-10875, punkt 32, domen i det ovannämnda målet Mostaza Claro, punkt 27, och beslutet i det ovannämnda målet Pohotovosť, punkt 41).

42 Såsom generaladvokaten har anfört i bland annat punkterna 55 och 56 i sitt förslag till avgörande, följer det av domstolens praxis att det ankommer på den nationella domstol som, i likhet med den nationella domstolen, ska pröva ett mål om verkställighet av en lagakraftvunnen skiljedom att göra ett

sådant faktiskt ingripande från någon annan än de avtalsslutande parterna, som föreskrivs i direktiv 93/13, för att uppväga den ojämlika situationen mellan konsumenten och näringsidkaren. När den nationella domstolen förfogar över de nödvändiga rättsliga och faktiska omständigheterna är den nämligen skyldig att på eget initiativ kontrollera huruvida de avtalsklausuler är oskäliga som ligger till grund för den fordran som avses i denna skiljedom, om den enligt inhemska processregler är skyldig att i ett liknande mål om verkställighet på eget initiativ bedöma en skiljeklausuls förenlighet med nationella regler som utgör tvingande rätt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 4 juni 2009 i mål C-243/08, Pannon GSM, punkt 32, domen i det ovannämnda målet Asturcom Telecomunicaciones, punkt 53, och beslutet i det ovannämnda målet Pohotovosť, punkt 51).

43 Beträffande den roll som konsumentskyddsföreningarna kan spela, erinrar domstolen om att medlemsstaterna, enligt artikel 7.1 i direktiv 93/13, är skyldiga att se till att det finns lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäliga villkor i konsumentavtal (dom av den 26 april 2012 i mål C-472/10, Invitel, punkt 35). Det framgår i det avseendet av artikel 7.2 i samma direktiv att dessa medel ska göra det möjligt för personer eller organisationer som har ett berättigat intresse av att skydda konsumenter att väcka talan vid domstol för att få fastställt om avtalsvillkor som utformats för allmänt bruk är oskäliga och, i förekommande fall, utverka ett förbud mot användning av dessa villkor (se dom av den 24 januari 2002 i mål C-372/99, kommissionen mot Italien, REG 2002, s. I-819, punkt 14, och domen i det ovannämnda målet Invitel, punkt 36).

44 En förbudstalan kan – eftersom den är av preventiv karaktär, har ett avskräckande syfte och är fristående från varje konkret enskild tvist – väckas även om de villkor som omfattas av nämnda talan inte använts i några bestämda avtal (se domarna i de ovannämnda målen kommissionen mot Italien, punkt 15, och Invitel, punkt 37).

45 Såsom generaladvokaten har anfört i punkt 62 i sitt förslag till avgörande, innehåller direktiv 93/13 och de direktiv som har ersatt detta och som omfattar kompletterande konsumentskyddsbestämmelser, inte några bestämmelser som reglerar den funktion som konsumentskyddsföreningar kan eller ska fylla i enskilda mål som avser en konsument. I direktiv 93/13 regleras därför inte frågan huruvida sådana föreningar ska ha rätt att intervenera till stöd för konsumenter i enskilda mål.

46 Eftersom unionslagstiftningen inte innehåller några bestämmelser om konsumentskyddsföreningarnas möjligheter att intervenera i enskilda mål som omfattar konsumenter, ska – enligt principen om medlemsstaternas processuella autonomi – sådana bestämmelser föreskrivas i den inhemska rättsordningen i varje medlemsstat. Dessa bestämmelser får emellertid varken vara mindre förmånliga än dem som reglerar liknande nationella situationer (likvärdighetsprincipen) eller medföra att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva rättigheter som följer av unionsrätten (effektivitetsprincipen).

47 Enligt likvärdighetsprincipen ska den aktuella nationella bestämmelsen tillämpas på samma sätt oavsett om en talan grundar sig på åsidosättande av unionsrätten eller om en talan grundar sig på åsidosättande av nationell rätt när föremålet och grunden för talan är likartade (se, bland annat, dom av den 29 oktober 2009 i mål C-63/08, Pontin, REG 2009, s. I-10467, punkt 45).

48 Det ankommer på den nationella domstolen, som ensam har direkt kunskap om de nationella processuella reglerna, att vid bedömningen av huruvida den ovannämnda principen har iakttagits i målet vid den, undersöka såväl tvisteföremålet som de väsentliga beståndsdelarna i en sådan på nationell rätt grundad talan som påstås vara likartad. Domstolen kan emellertid lämna den nationella domstolen vissa upplysningar om tolkningen av unionsrätten som kan vara till hjälp för denna i dess bedömning.

49 Det framgår härvid av beslutet om hänskjutande att artikel 37.1 i lagen om utsökning, såsom generaladvokaten har anfört i punkt 73 i sitt förslag till avgörande, innebär att inga utomstående får intervenera i mål om verkställighet av ett beslut som har fattats av en nationell domstol eller i mål om verkställighet av en lagakraftvunnen skiljedom. Detta gäller oavsett om interventionen grundar sig på åsidosättande av unionsrätten eller på åsidosättande av inhemsk rätt.

50 Under dessa förhållanden kan det inte anses att likvärdighetsprincipen åsidosätts i den lagstiftning som är i fråga i målet vid den nationella domstolen på grund av att det i denna inte föreskrivs någon möjlighet att tillåta en konsumentskyddsförening att intervenera i ett mål om verkställighet av en lagakraftvunnen skiljedom.

51 Vad för det andra beträffar effektivitetsprincipen har domstolen tidigare slagit fast att varje fall i vilket frågan uppkommer huruvida en nationell processuell regel medför att det blir omöjligt eller orimligt svårt att tillämpa unionsrätten måste bedömas med beaktande av den ställning som regeln har i förfarandet som helhet, dess förlopp och dess särdrag vid de olika nationella instanserna. I förekommande fall ska härvid grundläggande principer i det nationella domstolssystemet beaktas, såsom skyddet av rätten till försvar, rättssäkerhetsprincipen och en ändamålsenlig handläggning (se dom av den 5 december 2013 i mål C-413/12, Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, punkt 34 och där angiven rättspraxis).

52 I artikel 38 i stadgan föreskrivs att en hög nivå i fråga om konsumentskydd ska tryggas i unionens politik. Detta är bindande även med avseende på genomförandet av direktiv 93/13. Eftersom direktiv 93/13 inte innehåller några bestämmelser om att konsumentskyddsföreningar har rätt att intervenera i enskilda mål som omfattar konsumenter, kan artikel 38 i stadgan emellertid inte ensam läggas till grund för att tolka direktivet så, att en sådan rätt ska anses föreligga.

53 Detta konstaterande kan även göras beträffande artikel 47 i stadgan om rätt till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol. Det innebär att rättshjälp ska ges till personer som inte har tillräckliga medel, om denna hjälp är nödvändig för att ge dem en effektiv möjlighet att få sin sak prövad inför domstol. Eftersom det, i tvister mellan en näringsidkare och en konsument, enligt direktiv 93/13 fordras ett faktiskt ingripande från någon annan än de avtalsslutande parterna, nämligen av den domstol som ska pröva sådana tvister, kan det inte göras gällande att ett beslut att inte tillåta en förening att intervenera till stöd för en konsument utgör ett åsidosättande av konsumentens rätt till ett effektivt rättsmedel som garanteras i denna artikel. Vidare kan inte den omständigheten att en konsumentskyddsförening intervenerar likställas med den rättshjälp som, enligt artikel 47 i stadgan, i vissa fall ska ges till personer som inte har tillräckliga medel.

54 Beträffande möjligheten för en konsumentskyddsförening att i detta sammanhang åberopa artikel 47 i stadgan, ska det konstateras att ett beslut att inte tillåta denna förening att intervenera i ett mål som rör en konsument inte påverkar föreningens rätt till ett effektivt rättsmedel för att tillvarata sina rättigheter i egenskap av en förening av detta slag, i synnerhet dess rätt att väcka grupptalan i enlighet med artikel 7.2 i direktiv 93/13.

55 Enligt den nationella lagstiftning som är i fråga i målet vid den nationella domstolen kan en förening, med stöd av en fullmakt från en konsument, direkt företräda denne i samtliga förfaranden, även mål om verkställighet.

56 Effektivitetsprincipen åsidosätts således inte på grund av att det i en nationell lagstiftning såsom den som är aktuell i målet vid den nationella domstolen inte föreskrivs någon möjlighet för en konsumentskyddsförening att intervenera i ett mål om verkställighet av ett domstolsbeslut eller av en lagakraftvunnen skiljedom.

57 Med hänsyn till vad ovan anförts ska den första frågan besvaras enligt följande. Direktiv 93/13, särskilt artiklarna 6.1, 7.1 och 8, jämförda med artiklarna 38 och 47 i stadgan, ska tolkas så, att det inte utgör hinder för nationell lagstiftning enligt vilken det inte är tillåtet för en konsumentskyddsförening att intervenera till stöd för en konsument i ett mål om verkställighet som inletts mot denne med avseende på en lagakraftvunnen skiljedom.

Den andra frågan

58 Genom den andra frågan vill den nationella domstolen i huvudsak få klarhet i huruvida artikel 37.1 och 37.3 i lagen om utsökning ska tolkas så, att den inte utgör hinder för att en nationell domstol, med stöd av artiklarna 6.1, 7.1 och 8 i direktiv 93/13, tillåter en konsumentskyddsförening att intervenera i ett mål om verkställighet av en lagakraftvunnen skiljedom.

59 Genom denna fråga vill den hänskjutande domstolen i själva verket att domstolen ska ange hur den nationella rätten kan tolkas.

60 Det ankommer emellertid inte på domstolen att i mål om förhandsavgörande tolka nationella lagar eller andra författningar (se dom av den 9 september 2003 i mål C-151/02, Jaeger, REG 2003, s. I-8389, punkt 43, och av den 23 mars 2006 i mål C-237/04, Enirisorse, REG 2006, s. I-2843, punkt 24 och där angiven rättspraxis).

61 Med hänsyn till samtliga ovanstående omständigheter kan den andra frågan inte tas upp till sakprövning.

Rättegångskostnader

62 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

Rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal, särskilt artiklarna 6.1, 7.1 och 8, jämförda med artiklarna 38 och 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, ska tolkas så, att det inte utgör hinder för nationell lagstiftning enligt vilken det inte är tillåtet för en konsumentskyddsförening att intervenera till stöd för en konsument i ett mål om verkställighet som inletts mot denne med avseende på en lagakraftvunnen skiljedom.

Underskrifter